2e Jaargang No. 9. Zaterdag 12 December 1908

DE TRIBUNE

Redactieadres: D. J. WIJNKOOP N. Prinsengracht 10 Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres: J. C. CETON, Wijttenbachstraat 13 Amsterdam.

VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:
J. C. CETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.
Per regel . . . . . 10 cent
Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: De Balkan-crisis. — Belangen van Vrouwen. — De Godsdienst in den Klassenstrijd. — De Burgerlijke Evolutie der Javaansche Maatschappij. — Het ééne Noodige. — Uit het Buitenland; Duitschland; Frankrijk; Engeland. — Stokpaardjes. — Boekaankondiging: De Nieuwe Tijd. — Ingezonden.

Van de Administratie.

Alle mededeelingen, de commissie van steun betreffende, gelieve men voorloopig niet meer te richten aan 't adres van Visscher, doch aan de administratie Wijttenbachstr. 13h.

Zooeven verschenen:

KLASSENMORAAL,
ANTWOORD
AAN
Jhr. de Savornin Lohman en Mr. P. J. Troelstra
door H. GORTER.
Prijs 5 cent, franco post 7 cent. — 10 ex. f 0.45. — 25 ex. f 1.— — 100 ex. f 3.—
Verkrijgbaar bij de Administratie.

Als voren:

Het Historisch Materialisme
:- voor arbeiders verklaard -:
door H. GORTER.
Prijs 10 cent, franco post 15 cent. — 10 ex. f 1.— 25 ex. f 1.90. — 50 ex. f 3.75. — 100 ex. f 6.50.

Marxisme en Revisionisme,
— DOOR —
A. PANNEKOEK en H. GORTER.
Prijs 5 cent, franco 8 cent.

De Balkan-Crisis.

Er valt niet aan te twijfelen: de toestand op het Balkan-schiereiland en daarmee de verhouding tusschen de groote mogendheden, is in de laatste weken dreigender geworden.

Alle verzekeringen van de diplomaten, de regeeringen, de geïnspireerde persorganen kunnen de feiten niet geheel verbergen, die wijzen op een donkere spanning.

Oostenrijk gaat, in 't geheim zooveel mogelijk, voort met krijgstoerustingen en verzamelt steeds meer troepen aan de oostelijke grenzen der monarchie en in de pas geannexeerde provincies.

De geruchten omtrent botsingen tusschen de Oostenrijksche troepen en Servische en Montenegrijnsche benden herhalen zich met een regelmatigheid, waaruit de waarschijnlijkheid, dat er reeds bloed zou gevloeid hebben, steeds duidelijker spreekt.

De verhouding tusschen Turkije en de Donaumonarchie worden ondanks alle démenti's, ongetwijfeld niet beter maar slechter. De boycot der Oostenrijksche waren wordt door de Turksche bevolking doorgevoerd met een consequentie en volharding, die de meening schijnt te weerleggen van degenen, die zich van de mogelijkheid eener eenigszins langdurige handhaving van zulk een beweging niet veel voorstelden. De Oostenrijksche bourgeoisie in ieder geval lijdt er ernstige schade door in een tijd, die toch reeds hare winsten belangrijk heeft doen dalen door de crisis zoowel als door den inwendigen, alles behalve rooskleurigen toestand van het rijk.

Aan den anderen kant hebben de jongste debatten in de Italiaansche Kamer over de buitenlandsche politiek der Italiaansche regeering de vijandschap der Italiaansche bourgeoisie tegen Oostenrijk's politiek op het Balkan-schierland nieuw en krachtig voedsel gegeven.

In Italië heerscht onder de bourgeoisie en de nationalistische jeugd een bepaald oorlogzuchtige stemming en het schijnt helaas waar te zijn, dat, zooals eenigszins gevreesd moeet worden, de Italiaansche sociaaldemocratie, revisionistischer dan ooit, in het Kamerdebat niet met voldoende kracht den wil van het Italiaansche proletariaat heeft gemanifesteerd en tegen de uitspattingen van het Italiaansche imperialisme niet met voldoenden nadruk opkomt.

Letten wij er ten slotte nog op, dat geruchten omtrent een formeel bondgenootschap van Rusland, Engeland en Frankrijk in zake de Balkan-vraagstukken rondzwerven, dat een samengaan van Italië en Rusland in deze aangelegenheden schijnt te zijn vastgelegd, dan zien wij de groepeering der mogendheden, waarbij Oostenrijk en Duitschland, de onwankelbare vriend der Donau monarchie, aan den éénen, Italië, Engeland, Frankrijk, Rusland, Turkije en eenige kleine Balkanstaten aan den anderen kant zich rangschikken, steeds vastere vorm aannemen.

Staan wij werkelijk aan den vooravond van een groote botsing, die zich dan, hoezeer dit ook met den wensch der heerschers van Europa zou strijdig zijn, tot een wereldoorlog zou kunnen ontwikkelen? Een botsing, waarbij Europa verwoest zou worden en de Vereenigde Staten en Japan, de meesters van de Stille Zuidzee, die pas een overeeekomst hebben gesloten, welke hoogstwaarschijnlijk de gezamenlijke beheersching van den wereldhandel aan de boorden van den Pacific (Stille Zuidzee) ten doel heeft, de neneutrale toeschouwers zouden zijn, gereed om van de vernietiging van Europa's productie-krachten profijt te trekken?

Aan voorspellingen wagen wij ons niet. Maar dat de toestand ernstig is, elk oogenblik ernstig kan worden, moeten wij inzien.

De bourgeoisie van alle groote Europeesche landen, van Engeland en Frankrijk zoowel als van Duitschland en Rusland wil den vrede, vreest den oorlog, maar door haar politiek, door haar politieke daden, door haar opdrijving van de militaire lasten, door haar protectionisme, bereidt zij slechts den oorlog voor. Haar daden zijn in volkomen tegenspraak met haar frasen.

Slechts één macht is er, die den vrede met woord en daad wil: de internationale arbeidersklasse, omdat de zekere verliezen, die haar te wachten staan bij een uitbreken van den oorlog, niet kunnen worden opgewogen door de mogelijke winst, na een nederlaag, in een bepaald land.

De arbeiderspartijen der verschillende landen mogen dan ook niet verzuimen, waar het noodig is de nationalistische en imperialistische lusten der bourgeoisie in eigen land te bekampen. En voor 't oogenblik rust de zwaarste taak in dit opzicht op de Oostenrijksche en Italiaansche sociaaldemocratie. Elk verzuim harerzijds kan de noodlottigste gevolgen na zich sleepen.

v. R.

Belangen van Vrouwen.

De Kamer-interpellatie van de Sociaaldemokraten betreffende de werkeloosheid is een van die parlementaire gebeurtenissen waarin vooral de vrouwen belang moeten stellen. Onder de werkeloosheid lijden de proletarische vrouwen het zwaarst, hetzij als arbeidster of als huisvrouw en moeder.

Bij de heerschende duurte der levensmiddelen moet de huisvrouw zelfs bij normalen gang van zaken en bij volop werk van haar man uiterst spaarzaam zijn, alles precies uitrekenen en zien hoever ze toekomt met het loon. Ze moet dan een waar financiers-talent bezitten, en toch reikt zelfs dan het loon niet toe voor de noodzakelijke uitgaven.

Hoe ziet het echter uit in tijden van algemeene groote werkeloosheid? Dan zit de honger te gast, de zorg wijkt niet van den drempel, de nood grijnst uit alle hoeken. En terwijl de man buiten rondloopt om werk te zoeken, heeft de vrouw thuis niet alleen met haar eigen honger te kampen, maar een op haar blik hongerende kinderen, die vergeefs om brood vragen, doet haar hart pijn.

Door den nood voortgezweept wordt ze zelf buitenshuis gedreven, zoekend naar werk. En — daar ze goedkooper werkt dan de man — kan ze bij menigen ondernemer, die door niets dan onverzadelijken winsthonger gedreven wordt, werk vinden. Moeder- en familieplichten vergetend, moet ze nu voor een hongerloon ploeteren; voor een loon dat nauwe ijks droog brood, laat staan een stukje vleesch of wat anders, oplevert.

De vrouw, werkend voor een hongerloon, zwaar gebukt onder den dubbelen last van den arbeid voor het brood en het werk in het gezin, de man heelemaal zonder werk op straat gezet, zoo wil het onze „heerlijke, godde ijke wereldorde."

Maar de oogenblikkelijke ekonomische teruggang bereikt ook die industrieën, waarin voornamelijk of voor een groot gedeelte vrouwen aan het werk zijn. Ook vrouwen worden werkeloos. Vinden ze in hun tak van bedrijf geen werk meer, dan probeeren ze het eerst in een anderen tak van het bedrijf. Helpt dat ook niet, dan komen ze maar al te vaak in de verzoeking, zich in de armen van de prostitutie te werpen.

Statistieken toonen aan, dat in tijden van duurte en werkeloosheid, het aantal der vergrijpen tegen den eigendom, maar ook het aantal prostitué's sterk toenemen. Gelijk de werkeloosheid ook meest een sterke toename van het sterfte-cijfer in het algemeen, en van de kindersterfte in het bizonder brengt. De nood, het gebrek aan goede voeding en verzorging, is vaak de doodsengel van onze kleinen.

En in zulk een nood weigerde de Regeering iets voor de werkeloozen te doen!

Men laat de werkeloozen over aan de Gemeente, en aan de anders zoo gesmade Vakvereenigingen!

Dit feit zal dan toch wel de massa's van loon-arbeiders, mannen zoowel als vrouwen, opnieuw klaar en duidelijk doen zien, dat alle maatregelen te hunnen gunste door henzelf in den strijd moeten worden veroverd.

Zelfs kon de Regeering niet besluiten tot leniging van den in den winter toenemenden nood van groote groepen der bevolking. Willen wij dus tegenwoordig zelfs het dringendst noodige doorzetten, dan legt het klasse-inzicht in deze feiten ons de plicht op, zonder ophouden te werken aan den groei en de versterking van de macht onzer strijdmiddelen, onzer politieke en vak-organisaties.

En deze plicht geldt voor allen des te meer, daar we toch nooit genoegen kunnen nemen enkel met de leniging van den nood der werkeloosheid, maar den wensch en de wil hebben de werkeloosheid heelemaal de wereld uit te helpen.

En de werkeloosheid met al haar gruwelijke gevolgen zal eerst verdwijnen, als het kapitalisme met zijn regellooze voortbrengingswijze en met zijn uitbuiting van de menschelijke arbeidskracht overwonnen is.

Strijd voeren tegen de werkeloosheid wil dus zeggen: strijd voeren tegen het kapitalisme. Maar voor

dezen strijd hebben wij de krachten van **alle** uitgebuiten noodig, van de mannen èn van de vrouwen!

De behandeling van de werkeloosheid-interpellatie in de Tweede Kamer moet dus voor de geheele arbeidersklasse, en vooral voor de arbeiders-vrouwen, aanleiding worden tot levendiger deelnemen aan de arbeiders-beweging. Als dit gebeurt, *dan* worden de reaktionaire machten zonder dat ze het wilden, toch nog tot een vooruit-drijvende kracht in onzen grooten bevrijdingsstrijd. *L. V.*

De Godsdienst in den Klassenstrijd.

Gelijk bekend is staat de godsdienst overal de ontwikkeling van den klassenstrijd belemmerend in den weg. We zullen tot het overwinnen van deze belemmeringen eerst dan de richtige middelen vinden, als we de oorzaak ervan goed begrijpen. Menigeen gelooft misschien, dat het hier slechts domheden en gebrek aan kennis betreft, waaraan men door wetenschappelijke „Dageraads"-geschriften een einde zou kunnen maken. Maar de praktijk heeft bewezen, dat zulke geschriften eerst dan eenige uitwerking hebben, als het godsdienstige geloof reeds aan het wankelen was.

Waar is, dat tot het geloof een gebrek aan kennis behoort, waardoor de sterke, ons leven machtig beheerschende krachten van natuurlijken of maatschappelijken oorsprong als geheime, bovennatuurlijke krachten verschijnen. Maar daarmede is het wezen van den godsdienst nog niet bloot gelegd. Om hem te begrijpen moet men teruggaan tot de tijden, toen de godsdienst niet als thans aan het aftakelen is, maar toen hij in volle levenskracht stond, omdat hij een wezenlijke, maatschappelijke functie vervulde.

Het godsdienstige geloof is niet eenvoudig een geloof in dien zin, dat men enkel van meening is, dat er een bovennatuurlijk wezen bestaat, maar het omvat bovendien een persoonlijke betrekking tot die hoogere macht, een gevoel van afhankelijkheid, van toebehooren, van vereering en van overgave. Dit gevoel hangt niet in de lucht; het heeft sterke materieële wortels; het is slechts de vergeestelijkte uitdrukking van een niet duidelijk begrepen, maar toch werkelijke afhankelijkheid van een werkelijke hoogere macht, waaraan men zich wel noodzakelijk overgeven moet. Ook het gevoel van den vaderlandslievenden burger tegenover zijn vaderland, van den strijdenden proletariër tegenover zijn klasse, die dezelfde karaktertrekken van afhankelijkheid en van een zich geheel geven vertoonen, worden vaak als religieuze bewegingen aangemerkt Dit wijst erop, dat de verhouding van den individu tot het maatschappelijk organisme, waartoe hij behoort, de grondslag van de religieuze verhoudingen uitmaakt. Alléèn kan de mensch niets; hij is altijd lid van een grootere of kleinere organisatie, waaruit hij al zijn kracht put. De kracht van het geheel bestaat omgekeerd weer uit den vasten band, die allen verbindt, in het zich geven aan de gemeenschap en de bereidvaardigheid van elkeen, om zich gaarne aan de gemeenschap te wijden.

Nu is de band, die de individuen verbindt, de éénheid van het geheel, een onzichtbare geestelijke band; en de bron van die bindende kracht, de oorsprong van de zedelijke geboden, die in het bewustzijn van den enkeling de uitdrukking zijn van het maatschappelijk noodzakelijke, en met spontane kracht in iedereen opleven, blijft geheimzinnig. Zij schijnen geboden van een beschermgod, die met zijn macht elkeen helpt, maar dan ook gehoorzaamd wil worden.

Het maatschappelijke organisme is tevens een religieuse gemeenschap; dit religieuse karakter geeft de profane verhoudingen en geboden een mooien schijn en geeft ze tevens vastheid en onwankelbare geldigheid.

Bij primitieve, barbaarsche stammen en volken treedt deze rol van den godsdienst duidelijk aan het licht. Met persoonlijke overtuiging heeft deze godsdienst niets te maken; ze is eenvoudig de uitdrukking van het behooren tot den stam. Politiek en godsdienst, zede en recht zijn één en hetzelfde; alle gemeenschappelijke, het geheel rakende handelingen zijn religieuse plechtigheden; het overtreden van maatschappelijke plichten is niet alleen een vergrijp tegen wet en zede, maar tevens een misdaad tegen de goden.

Een ander voorbeeld zijn de godsdiensten en kerken in de tijd van de Hervorming. Ook dan is de godsdienst iets levends, lekenskrachtigs, omdat de religieuse gemeenschap tevens klasse-organisatie is, net als tegenwoordig de politieke partij. De belangen-gemeenschap sloeg een vasten band die zijn hemelsche uitdrukking vond in het gemeenschappelijke, godsdienstige geloof, dat tegelijk een politiek program was.

In tijden van opgewekt leven is dus de religieuse tevens een sociale gemeenschap, een gemeenschap die tot voorwaarde heeft de trouw van elk individu tegenover haar. Bij de voortgaande ontwikkeling van de maatschappij blijft de religieuse gemeenschap, de Kerk, als gekristalliseerd vast omhulsel bestaan, terwijl de in beweging zijnde, levende maatschappij steeds nieuwe verschillen, nieuwe klassen en belangen in haar midden ontwikkelt. Maar daar voor het bewustzijn van den individu de kerkelijke gemeenschap nog altijd de oude is, moet het overtreden van haar geboden nog steeds als zonde worden beschouwd, en het zich losmaken van de kerk als ontrouw. Af te vallen van de organisatie waarmede men is opgegroeid, wordt eerst mogelijk, als men door zijn eigen harde ervaringen met die organisatie in konflikt raakt. Als de arbeider bemerkt, dat de Kerk aanbeveelt wat hij verafschuwt, en hem verbiedt wat hem juist goed lijkt, en dat de Kerk hem aan zijn ergste odderdrukkers verraadt, als hij de Kerk leert kennen als een valsche, hem vijandige organisatie, die tegenover hem trouweloos handelt, dan lost zich langzamerhand de oude traditioneele verhouding op. In haar plaats komt een nieuwe, in de tegenwoordige werkelijkheid wortelende, levende verhouding: de proletariër geeft zich aan zijne klasse

Juist doordat de Kerk zich in den klassenstrijd mengt, en den proletariër tegenover zijn natuurlijke klasse-organisatie wil stellen, stoot zij hem van zich af. Niet door antigodsdienstige Dageraad-literatuur valt de arbeider van de Kerk af, maar door het konflikt van zijn proletarisch gevoel met de vijandige houding van de Kerk tegenover de arbeiders. Het is dus onze taak, bij de arbeiders een helder, proletarisch klassewustzijn te wekken, en hem de vijandige daden van zijn kerkelijke leiders te openbaren.

A P.

De burgerlijke evolutie der Javaansche Maatschappij.

Vele lezers van dit blad zullen in de dagbladen met belangstelling de beweging gevolgd hebben, welke langzamerhand in de trage massa der Javaansche bevolking begint te komen, welke beweging zich vooral uit in het daadwerkelijk streven naar meer en beter onderwijs. Hoewel de Indische Regeering onder drang van het moederland langzamerhand haar standpunt van onwelwillende onverschilligheid heeft verlaten, laat zij ook nu nog de oprichting der scholen aan het eigen initiatief der bevolking over, zoo noodig ondersteuning gevend. Hoewel dit standpunt uit hoofde van financieele overwegingen ingenomen wordt, heeft het dit voordeel, dat nu door eigen inspanning wordt bereikt, wat misschien van boven opgedrongen niet zou zijn aanvaard.

In het vrij kleine distrikt bijv., dat ik bewoon, zijn in het laatste jaar geheel op kosten en aandrang der bevolking ± 20 scholen opgericht, waarvan de oprichtingskosten ongeveer 8 à f 10.000 bedragen hebben. Dit streven is nu georganiseerd in den Javanenbond „Boedhi Oetonso," welke een week of 3 geleden zijn eerste congres te Djocja gehouden heeft. Het streven van dezen bond, zooals dit op het genoemde congres door de ideologische leuzen heen, als verlichting van den Javaan, verbetering van den landbouw, beter onderwijs, enz., duidelijk zichtbaar is geworden, kan men het best karaktiriseeren, als een poging tot onvorming der feodale Javaansche maatschappij in een burgerlijke. Een zeker parallelisme met de Jong-Turksche beweging en met analoge stroomingen in andere Mohammedaansche landen is niet te miskennen. Toch wil ik dadelijk op twee verschilpunten wijzen. Ten eerste is de beweging in de andere Mohammedaansche landen eenigszins godsdienstig getint, al zou men het min of meer modern godsdienstig kunnen noemen; de Javanenbond daarentegen neemt een anti-godsdienstig, of uit taktische overwegingen een ongodsdienstig standpunt in. De opmerkingen over hadji's (Mekkagangers), over de noodzakelijkheid van bijgeloovigheden en wonderverhalen uit den ouden tijd te bestrijden, bewijzen dit voldoende. Verder is op het congres over den Islam geen woord gerept, wel een bewijs, dat die godsdienst meer als een hinderpaal, dan als een middel ter ontwikkeling beschouwd wordt [1]). Ten tweede was op het Javanen-congres een lichte feninistische neiging aanwezig, zich hierin uitend, dat de *vrijmaking* en opheffing van de Javaansche vrouw, als moeder en opvoedster van het volgende geslacht, noodzakelijk geacht werd. Ook dit is, voor zoover ik weet, afwijkend met hetgeen in de andere Mohammedaansche landen geschiedt.

De redenen van deze verschilpunten liggen voor de hand. In Java is n.l. noch de invloed van den Islam op het volksleven, noch de afgeslotenheid der vrouw van dien aard, dat men er al te veel rekening mee behoeft te houden, wat natuurlijk in andere landen als Turkije of Perzië zeer zeker het geval is.

Om nu even op de tegenwoordige Javaansche maatschappij terug te komen, deze heeft uit den Hindoe-tijd de verdeeling in 2 kasten overgehouden. De prijaji-stand of adel is samengesmolten uit de drie hoogste Hindokasten, (priesters, krijgslieden en groote kooplieden).

De tweede en verreweg talrijkste kaste, de wongtani, komen overeen met de Soedra-kaste (landbouwers). Alle inlandsche ambtenaren, regenten, wedono's (distrikshoofden) en loera's (dessa-hoofden) komen voort uit de prijaji-stand, die dus tot een soort erfelijke bureaucratie geworden is, zooals de regentenklasse in de Republiek der Vereenigde Nederlanden.

Met het toenemen van contrôle en eerlijkheid in de administratie is echter de economische positie van deze bureaucratie er niet op vooruitgegaan [2]), zoodat vele adelijke personen zich op vrije beroepen zijn gaan toeleggen. Het Javanen-congres, waar eigenlijk alleen de prijaji-stand vertegenwoordigd was, wenschte dit in alle mogelijke opzichten in de hand te werken, waardoor aldus deze erfelijke ambtenaars-stand langzamerhand in een bovendrijvende, maar niet afgesloten klasse zou worden omgezet, daar formeel de wongtani ook toegang tot de vrije beroepen hebben.

De totaal indruk van het congres is dan ook deze, dat men zal aandringen op een aantal maatregelen tot ontwikkeling der leden van den prijaji-stand in 't algemeen en zal trachten ondersteuning te geven tot 't opleiden van leden der verarmde prijaji-familie's tot beroepen als dokter djawa, veearts, inlandsch officier en dergelijke.

Een goed overzicht van hetgeen waar naar gestreefd wordt, geeft het programma door de afdeeling Weltevreden voorgesteld, dat min of meer als leiddraad bij de discussie's gediend heeft. Voor de kleinen worden voorgesteld uitbreiding van het aantal dessascholen (waarin lezen, schrijven en rekenen wordt geleerd), oprichting van landbouw- en ambachtsscholen, de laatsten tot het kweeken van vakarbeiders voor groot- of klein-industrie, die eigenlijk op Java nog niet bestaat.

Voor de prijaji's staat heel wat meer op 't programma: uitgebreid lager onderwijs, uitbreiding van het leerprogramma der zoog. hoofdenscholen, aanmoediging van het bezoeken der H. B. S. en in verband daarmede het oprichten van kosthuizen in Batavia, Semarang en Soerabaya; gemengde kweekscholen voor onderwijzers (Europeanen en Javanen), finantieële steun aan hen, die een Nederlandsche hoogeschool wenschen te bezoeken, verbetering van de technische opleiding der Doktersdjawa, verbetering van de opleiding der vrouwen uit den prijaji-stand, het aankweeken van een Javaanschen middenstand, zoodat de handel niet alleen in handen van Chineezen, Arabieren en Hadji's zou blijven [3]), het aankweeken van een Javaansche industrie op kapitalistischen (gezegd werd Westerschen) grondslag.

Ten slotte kwamen nog weer algemeene voorstellen aan de orde b. v. het oprichten van bibliotheken, 't houden van nuttige voordrachten, het bestudeeren van den economischen toestand en het zoeken naar middelen tot verbetering daarvan. Kenmerkend voor het overgangstijdperk is de sterk didactische neiging, die ook weer bij de inrichting van bibliotheken en 't houden van voordrachten overheerscht. Hygiëne, opvoeding, landbouw, praktische natuurwetenschap, geschiedenis, economie zijn de geliefkoosde onderwerpen; fantastische, mythologische verhalen moeten geweerd worden. Dit lokte verzet uit van den Solo'schen Hofarts, die de traditioneele Javaansche kunst en adat verdedigde. Zeer ter snede antwoordde een democratisch gezinde arts uit Demak, dat de Javaansche kunst altijd hofkunst geweest was, en dat de echte volkskunst nog moest geboren worden, dat het buitendien in de eerste plaats noodig was de materieële vraagstukken op te lossen. Met een leege maag en een dorstige keel is het moeielijk van een wajongvertooning of gamelanbespeling te genieten.

Ook een enkel ander frisch geluid werd gehoord, zoo o. a. van den afgevaardigde uit Batavia, die betoogde, dat allereerst voor den kleinen man moest gezorgd worden, omdat deze het meeste zorg behoefde en buitendien zonder ontwikkeling van den Javaanschen landbouwer, alle mogelijke goed bedoelde maatregelen niet ten uitvoer kunnen gelegd worden.

Ik wil hier als voorbeeld de volkomen averechtsche werking van de landbouwcredietbanken, de zoogen. loemboengs noemen. Opgericht om de kleine landbouwers in tijden van nood een spaarpenning voor zaadrijst en dergelijke te verschaffen, zijn zij geworden een middel van de grootere inlandsche grondbezitters om de kleinere te onteigenen of in ieder geval afhankelijk te maken.

Als voorgestelde economische maatregelen wil ik alleen nog noemen de stichting van bedelaarskolonies en 't voorstel tot gebruik van de moskee-kassen voor ondersteuning van behoeftigen (dus niet voor godsdienstige doeleinden!). Het hier medegedeelde lijkt mij voldoende om een beeld van dit Congres te geven. Wij kunnen deze beweging met sympathie beschouwen en hopen, dat zij in staat moge zijn de Javaansche maatschappij uit hare feodale windselen te verlossen, maar wij moeten daarbij niet uit het oog verliezen, dat het is en blijft een beweging van een volkomen burgerlijk karakter, met alle nadeelen daaraan verbonden, hetgeen wel eens door enthousiaste Indophilen vergeten wordt.

ARDJOENO.

[1]) Kenmerkend hiervoor is de uiting van R. Soetama, dat waar dit niet anders mogelijk was, desnoods met de Mohammedaansche Godsdienstscholen kon worden samengewerkt.

[2]) Vroeger was het algemeen gewoonte, dat een regent of wedono er een hofhouding van arme familie-leden op na hield, die door hem uit de gemeene kas onderhouden werden.

[3]) Het officieële werkprogram gaat zelfs zoover om loterijen aan te bevelen tot 't bevorderen van kapitaalvorming in enkele handen, eenigszins kinderlijk!

Het ééne noodige.

Indien het waar is, dat de toestand der arbeidende klasse in de laatste halve eeuw is vooruitgegaan — en er zijn sterke redenen om dit ernstig te betwijfelen — dan kan het als onomstootelijk gelden, dat geen enkele verbetering, ook niet de kleinste, is verkregen, dan na langdurigen en harden strijd. Wat de bourgeoisie geeft is weinig. Maar anders dan gedwongen geeft ze zelfs dat weinige niet. Naarmate het de bourgeoisie blijkt, dat de hervormingen voor de arbeidende klasse, door die klasse, althans door de bewuste, in een zelfstandige partij georganiseerde leden dier klasse, worden geëischt, *niet* om de hervormingen in de eerste plaats, maar om de macht te versterken, naarmate de bourgeoisie begrijpt, dat elke hervorming, die ze bewerkstelligt, haar nader brengt tot den eigen ondergang — naar die mate schrikt ze voor zulke „vrijgevigheid" terug, of weigert ze bruutweg De economische kracht van het proletariaat versterken door hooger loon te geven of verkorting van arbeidstijd toe te staan, kost de klasse der patroons in het algemeen minder zelfoverwinning, dan bijv. de vakvereeniging in het bepalen der arbeidsvoorwaarden te erkennen. En haar afkeer voor de vakvereeniging wordt te sterker, naarmate het socialistisch bewustzijn van de leden dier vakvereeniging groeiende is. Een vakvereeniging, die „aan politiek doet", d. w. z. die zich stelt op het standpunt van den klassenstrijd en dus de gemeenschap erkent van economischen en politieken proletarischen strijd, ze is een gruwel in de oogen van elken bourgeois, vanaf Lohman tot Treub. Op een congres van handelsbeddienden-organisaties te Rotterdam, nu ruim een jaar geleden gehouden, werd dit door den heer Treub volmondig erkend. Want niets vreest de bourgeoisie zoozeer als de politieke macht van het proletariaat. Elke versterking daarvan moet ze bestrijden. Want weten doet ze het — al

keuvelt ze in haar kranten en theorieën er genoegelijk omheen — haar bestaan en voortbestaan als klasse hangt af van de politieke macht van het proletariaat.

We zeiden hierboven, dat de bourgeoisie desnoods weigert eenige hervorming tot stand te brengen, zoodra ze ziet, dat het sociaal-democratisch bewustzijn der arbeidersklasse zoo groot is, dat deze de hervorming slechts accepteert om haar macht te versterken, dat wil dus zeggen, om de bourgeoisie afbreuk te doen. Maar niet alleen dat het slechts een zeer sterke heerschende klasse moet zijn, die zóó iets kan doen; we begrijpen ook, dat deze taktiek de klasse-tegenstellingen vergroot en de rijen van haar tegenstanders versterkt. Hervormingen geven of weigeren — beide methoden ondergraven de positie der bourgeoisie, beide methoden leiden onverbiddelijk naar haar val.

Maar er is ook een ander geval mogelijk. Een geval, dat niemand onzer onbekend is. Het is het geven met de eene hand en het nemen met de andere. Het laatste vaak sterker dan het eerste De spreuk: de rechterhand zal niet weten, wat de linker doet, wordt door de bourgeoisie op zeer eigenaardige wijze toegepast. En zoo is er voor deze taktiek der heerschende klasse geen betere verpersoonlijking, dan de moordenaar van president Mc. Kinley, die den armen president de hand reikte en in de andere hand den dolk hield, waarmee hij hem neerstootte. Want door deze taktiek van nemen en geven weet de bourgeoisie niet alleen de macht aan zich te houden, ze kan zich tevens een aureool van hervormingsgezindheid geven, die de niet-bewuste arbeiders verblindt en hun verhindert de ware heerschersfiguur der bourgeoisie te herkennen.

Zoo wilde de bourgeoisie in ons land bijvoorbeeld, zoo veronderstellen we eens, gaarne het blanco-artikel in de grondwet plaatsen „ten einde te komen tot Algemeen (?) Kiesrecht" maar aan den anderen kant de macht der Eerste Kamer vergrooten, of het niet bepaald nieuwe Treubsche denkbeeld van „Organisch Kiesrecht" in toepassing brengen, of ook wel de bevoegdheid der rechterlijke macht vergrooten. Zoo geeft de bourgeoisie een arbeidswet, maar bekommert zich niet om de naleving er van (we denken aan de wet Millerand in Frankrijk) of weet, door de vonnissen van haar rechters, de niet-naleving der wettelijke bepalingen tot een aangename en winstgevende ontduiking te maken.

Een nieuw geval heeft zich nu voorgedaan met betrekking tot de Woningwet.

***

In *Gemeentebelangen* van 15 November deelt de heer J. H. Faber in een zeer belangrijk artikel mede, hoe de „onteigening in het belang der volkshuisvesting" volgens art. 26 der wet, in de practijk haar toepassing vindt.

De heer Faber bespreekt in zijn artikel, twee gevallen van onteigening van bouwterreinen, als onderdeel van uitbreidingsplannen van twee gemeenten: Huizum (gemeente Leeuwarderadeel) en Enschedé.

In het eerste geval was het „terrein" een halve sloot, in het andere geval betrof het de onteigening van een terrein van 231 M², deel uitmakende van een stuk grond van 2230 M². De eigenaars der respectieve terreinen weigerden zich te vergenoegen met de aangeboden vergoeding door de gemeenten en procedeerden. Met het voor hen gunstige gevolg, dat ze door de rechterlijke vonnissen een zeer belangrijk bedrag meer kregen, dan oorspronkelijk hun door de gemeenten was geboden. Was de schadeloosstelling, door de gemeenten aangeboden, dan zoo laag? Verre van dien. In Enschedé bedroeg het aanbod van de gemeente zelfs f 4.— per M², terwijl omliggende terreinen tot f 2.50 per M² waren gekocht. Maar er was wellicht door de eigenaars een slaatje uit te slaan. En die veronderstelling bleek niet onjuist. Door de rechterlijke beslissing in Huizum werd de schadeloosstelling voor de stinksloot bepaald op f 1383.50. Bovendien werd de gemeente tot betaling der proceskosten veroordeeld, zoodat het stukje straat, naar schatting, de gemeente op f 4000.— komt te staan. Het zijn dus wel vonnissen, die de „willige" gemeenten voor „onteigening in het belang der volkshuisvesting" doen terugschrikken. En de „onwillige" aanleiding te over geven om bij hem eens ingenomen standpunt te volharden.

„Ik beveel, — zoo schrijft de heer Faber — beide vonnissen gaarne in de aandacht van gemeente-besturen aan, die ook zullen moeten onteigenen. Mogelijk voert de bestudeering tot minder ongunstige conclusies dan die, welke ik geneigd ben te trekken. De woningwet en de nieuwe titel van de onteigeningswet hebben bedoeld de kosten eener logische stedenuitbreiding te beperken en er een billijk deel van te brengen ten laste van de grondeigenaren, die van de waardevermeerdering zullen profiteeren. Na deze beide vonnissen — voor zoover mij bekend de eerste, die gewezen zijn — acht ik de vrees gewettigd, dat de verwachtingen bedrogen zijn uitgekomen."

De heer Faber eindigt zijn beschouwing aldus:

„Of het mogelijk zal blijken de wet zoodanig te wijzigen en aan te vullen, dat werkelijk bereikt wordt, wat de werkgever zich had voorgesteld: vergoeding van de werkelijke waarde, blijft een open vraag, maar noodig is het zeker, dat er naar gestreefd wordt, want een krachtige grondpolitiek en een logische uitbreiding van onze steden is niet wel mogelijk zonder een coulant (gemakkelijk werkend) en zuinig werkend onteigenings-instituut (stelsel)."

Het zal, zoo merkt hierbij op de redactie van „De Gemeente" — het blad waaraan wij deze feiten ontleenen — „het zal, wij zijn het met den heer Faber eens, inderdaad moeielijk zijn een wet zoo duidelijk te maken, dat rechters, die aan haren geest vijandig zijn, haar niet een toepassing kunnen geven, die haar waardeloos maakt." Inderdaad, moeielijk zal het zeer zeker blijken. Want een hervorming geven, zonder dat aan de andere zijde de macht klaar staat — hier de justitie der heerschende klasse — om de hervorming geheel, of althans voor een goed deel krachteloos te maken — het is wel wat veel gevergd van de bourgeoisie.

Want de hervorming geven wil ze eigenlijk niet. Goede woningen en goedkoope woningen beteekent grooter zedelijkheid, minder alcoholisme, meer mensch-zijn, dat wil hier zeggen beter strijders tegen een stelsel, dat het mensch-zijn maakt tot een huichelachtige frase, tot een klank zonder inhoud, voor het overgroote deel der menschen. Goede woningen en goedkoope woningen wil zeggen, krachtiger arbeiders, steviger strijders, wil zeggen dat de bourgeoisie een stelling prijs geeft, die tot nog toe een sterkte van niet te onderschatten beteekenis bleek in den strijd tegen het proletariaat. Te verwachten, dat de bourgeoisie deze stelling zal prijs geven, dat ze de hervorming onverkort zal invoeren, getuigt, gelooven we, van een te groot optimisme. Het invoeren door de bourgeoisie van een goede woningwet zónder belemmerende bepalingen of bij-omstandigheden kunnen we veilig bij de „blauwe idealen" rekenen.

En zoo blijkt ook hier de hervorming een schim, een schijn, waarmee alleen zij zich vergenoegen, die de oogen willen sluiten voor de revolutionaire strijd der arbeidersklasse. Maar de sociaal-democratie heeft tot taak den arbeiders te leeren den schijn van het wezen te onderscheiden. En elke hervorming, door de heerschende klasse toegestaan, zal duidelijker en heller, als een vlam, te voorschijn doen treden den onverzettelijken wil en het rusteloos streven naar het éene noodige: het Socialisme.

RICARDO.

Uit het Buitenland.

Duitschland. Wij hebben ons geen oogenblik illusies gemaakt omtrent het lot der voorstellen betreffende de constitutie van het Duitsche Rijk en het reglement van orde van den Duitschen Rijksdag, ingediend tengevolge van de jongste sensatie en de staatkundige crisis, die deze heeft onthuld. De voorstellen, waarvan de door onze partijgenooten ingediende en verdedigde de eenige consequente waren, de eenige, geschikt om werkelijk een constitutioneelen toestand voor te bereiden, zijn verwezen naar een commissie, waar ze rustig sluimeren kunnen tot tijd en wijle een nieuwe crisis ze weer aan 't daglicht roept.

De verwijzing naar de commissie beteekent inderdaad, vooral wanneer men let op de redevoeringen, die de burgerlijke parlementariërs gehouden hebben toen de voorstellen behandeld werden, de verdaging ad calendas graecas, tot Sint Juttemis.

De onwil, liever de volslagen onmacht, van de burgerlijke partijen in den Rijksdag om den weg naar het constituonalisme in te slaan, bleek 't meest overtuigend bij de behandeling van 't voorstel onzer partijgenooten betreffende de veranderingen in het reglement van orde voor den Rijksdag, welke moeten worden aangebracht om een der politieke middelen, waardoor de constitutioneele regeeringvorm mogelijk wordt, meer tot werkelijkheid te maken. Bedoeld wordt de regeling der interpellaties. Voor die wijziging behoeft de Rijksdag geen medewerking van eenige andere macht. Wijziging in de wetten en in de constitutie, waarover de andere voorstellen liepen, kunnen door den Rijksdag slechts worden voorgesteld, meer niet. De Bondsraad, de vergadering der vertegenwoordigers van de verschillende Bondsstaten, die het Rijk vormen, kan dergelijke voorstellen van den Rijksdag in overweging nemen: hij kan ze echter ook bot afwijzen en handelt dan geenszins in strijd met de Constitutie. Men ziet hoe weinig het nog zou beteekenen, indien de Rijksdag met een vrij groote meerderheid b.v. een voorstel aannam om de beslissing over oorlog en vrede te brengen in handen van Rijksdag en Keizer. Indien de Bondsraad, waarin Pruisen domineert, terwijl in Pruisen de jonkers en de hooge bureaucraten heerschen, zulk een voorstel niet overweegt, staat de Rijksdag machteloos . . . tenzij hij de regeering dwingt door de koorden van de beurs dicht te halen. Maar bij een wijziging van 't reglement van orde is de Rijksdag souverein en toch verwijst hij, met overweldigende meerderheid het sociaal-democratisch voorstel naar de doofpot, alias de commissie.

De Rijksdagsmeerderheid heeft het in haar handen de constitutie te wijzigen, niet het stuk papier, waarover Lassalle sprak, maar de werkelijke constitutie, de werkelijke machtsverhoudingen doch zij doet dit niet en zij gaat dezer dagen aan de beraadslaging over de 500 millioen nieuwe belastingen van Sydow.

Waarom? Omdat die belastingen inderdaad een onvermijdelijke noodzakelijkheid zijn

Men zie slechts de cijfers. De uitgaven voor het militarisme bedragen volgens de begrooting voor 1900: 1578 Millioen Mark, te weten 816 voor het leger, 411 voor de vloot, 34 voor de koloniën, 167 voor de schuld van het Rijk (uitsluitend gemaakt voor militaire uitgaven), 150 milioen voor pensioenen. (Voor 15 jaar bedroegen deze uitgaven te zamen nog „slechts" 790 millioen.)

Welnu: tegenover deze uitgaven voor niet-productieve doeleinden staan slechts inkomsten ten bedrage van 1420 Millioen.

De totale inkomsten van het Rijk bedragen dus 150 Millioen. minder dan de uitgaven alléén voor het militarisme,

De totale uitgaven bedragen 1830 M. Tekort dus 410 M.

En daarbij staat nu reeds vast, dat b.v. voor de marine in 't jaar 1911 minstens 50 Millioen meer zal worden uitgegeven. De vijthonderd millioen per jaar zullen dus hoogstens voor een paar jaar de tekorten dekken.

Men ziet: daar is inderdaad geen uitweg voor de burgerlijke meerderheid. Nieuwe belastingen tot een ontzettend bedrag of . . . bankroet. Want de rijksschuld staat reeds zeer laag in koers en aan vermindering van de oorlogstoerustingen kan niet gedacht worden.

Wat is, mag men dan vragen, per slot van rekening de balans der jongste gebeurtenissen?

Schijnbaar weinig, maar inderdaad zeer veel. De sociaaldemocratie heeft nieuwe geweldige krachten gezogen uit het bankroet van het persoonlijk regiment en de Rijkspolitiek. De sociaaldemocratie, die in Januari 1907, nog geen twee jaar geleden, omver werd gereden volgens onze revisionisten en de burgerlijke pers, is de eenige partij, die niet alleen ongeschokt, maar versterkt uit de Rijkscrisis te voorschijn treedt, dank zij haar nooit aarzelend beginselvast en consequent optreden. Zij is opnieuw de eenige rots gebleken, te midden van het drijfzand en de moerassigheid, waarin het politieke systeem, dat Bismarck heeft gegrondvest langzaam maar zeker wegzinkt.

Zooveel als de rijksregeering, Bülow de droevige figuur, en de kleine en bange kereltjes, die in den Rijksdag nog den burgerlijken democraat en staatsman willen uithangen, aan aanzien hebben verloren, zooveel heeft de Duitsche sociaaldemocratie gewonnen.

Een klaar bewijs daarvan leverde de droevige Rijkskanselier toen hij, de rede van den sociaaldemocratischen redenaar beantwoordend, die o.a. de buitenlandschepolitiek behandelde en het volkomen bankroet van het Rijk in alle streken van den aardbol constateerde, deze niet met een verwaten smoel en hoogmoedige minachting durfde tegemoet te treden, maar dit op een gematigden, bijna nederigen toon deed. En dat, terwijl die spreker ditmaal niet meer Bebel was, wiens gezondheidstoestand hem helaas verbiedt de taak op zich te nemen, die hij zoovele jaren schitterend vervulde en waarvoor hij in heel Europa beroemd was, maar een veel minder bekend lid van de Rijksdagsfractie, nog niet omgeven met den eerbied, dien Bebel ook zelfs aan zijn scherpste tegenstanders inboezemt. Het vertrouwen in de zigzag-politiek van Wilhelm en zijn bedienden is verloren, zelfs bij een groot deel der Duitsche bourgeoisie. En de sociaaldemocratie zal er voor zorgen, dat bureaucratie en regeering het niet weer herwinnen.

Vroeger of later moet dan de „ineenstorting" komen, die de Revolutie is.

* * *

Frankrijk. Het ongelooflijke politieke bederf van de burgerlijke partijen en inzonderheid van de radico-socialistische meerderheid der Fransche Kamer kwam dezer dagen — men kan slechts van tijd tot tijd eenige staaltjes registreeren — bizonder scherp aan den dag bij gelegenheid van de interpellatie naar aanleiding van het ontslag van een admiraal, commandant van het Middellandsche-Zee-eskader, die gewaagd had, in een interview aan een journalist een algemeen bekend feit toe te geven, namelijk dat de Fransche vloot, wat schietvoorraad aangaat, niet voor den oorlog gereed is.

Een algemeen bekend feit, want de musschen schreeuwen het in Frankrijk van de daken dat de meer dan 30 milliard, zegge meer dan 30000 millioen, die sinds 1871 aan de marine zijn besteed, de zakken van de groote staal-, kruit- en andere leveranciers geweldig hebben doen zwellen, maar de Republiek geen vloot bezorgd hebben, die wat materieel enz. aangaat betrouwbaar is. Dit ligt niet aan het feit, dat Frankrijk een republiek is, maar dat het *geen* republiek, geen democratische staat is.

De regeering van Clemenceau, die zijn leven besteed heeft om tegen de discipline te schrijven en te spreken, die het indertijd als een plicht van de officieren noemde, misstanden in leger en vloot zoo noodig op de kaak te stellen, heeft dezen admiraal voor dit interview ontslagen in naam der discipline, in werkelijkheid, omdat het interview verschenen was in een blad, dat het regime van Clemenceau en zijn makkers bestrijdt.

Hierover geinterpelleerd, vond het ministerie zoo goed als geen verdedigers in de Kamer, behalve misschien den vroegeren minister van Marine uit het kabinet Clemenceau, die ook al eens wat met den admiraal had gehad.

De verdediging van Clemenceau raakte kant noch wal; hij zette, volgens zijn gewoonte in zulke gevallen, een boom op over dingen, die met de zaak niets te maken hadden Maar toen het op stemmen aankwam vond hij zijn meerderheid terug.

Waarom? Jaurès zegt het in de Humanité: „Bijna al die afgevaardigden, die nu terugdeinzen voor den afgrond, waarheen Clemenceau hen voert, hebben hem toegejuicht tegen het socialisme Het socialisme is niet getroffen: maar de geheele republikeinsche politiek is gedesorganiseerd. De moreele kracht van de republikeinsche partij is verdwenen en wat een partij was, is nog slechts een soort van kudde, die zonder vertrouwen aansjokt achter een ouden leider, wien het niet meer kan schelen, een herder, die nog uit gewoonte lollige wijsjes en drieste rijmpjes neuriet, maar die, nooit wetende waarheen hij op weg was, toen het nog dag was, nu de avond valt dit nog veel minder weet." Inderdaad: het radicalisme heeft volkomen zijn rol afgespeeld. Zijn kracht tot hervormingen is volkomen gebroken. Het kan nog slechts de reactie dienen gelijk pas gebleken is, nu het de doodstraf weer heeft ingevoerd. Wat niet wegneemt, dat Jaurès en zijn geestverwanten van hun illusies omtrent het reformisme, omtrent de mogelijkheid, nog groote hervormingen te bereiken in de kapitalischtische maatschappij, in geenen deele afstand doen.

Overigens schijnen het radicale bankroet en de politiek

van Clemenceau op het Fransche volk langzamerhand grondig te gaan inwerken. Bij twee aanvullingsverkiezingen voor de Kamer, de vorige week gehouden, bleek het socialistische stemmencijfer zeer sterk te zijn vooruit gegaan sinds 1906.

* * *

Engeland. Ook in Engeland is het bankroet van het radicalisme dat in 1906 een zoo enorme meerderheid haalde, nu voor niemand meer betwistbaar

Drie jaren na de ongehoorde overwinning van 1906 staat de Engelsche regeering voor de keus: of af te treden, of het Parlement te ontbinden. En, doet het dit laatste, dan is een Tory-meerderheid bijna absoluut zeker.

In de speciale herfstzitting van dit jaar wilde de regeering twee belangrijke wetten doorzetten: een drankwet, strekkende tot vermindering van de kroegen en nationaliseering van de vergunningen, en de onderwijswet, die de oplossing zou brengen van de zoo lang reeds hangende kwestie omtrent het godsdienstonderwijs in de volksschool. Het Hoogerhuis nu heeft die eerste wet, waarover het Lagerhuis twee maanden gewerkt heeft, eenvoudig als een vod onder de tafel gesmeten en de tweede wet is weer ingetrokken wegens den te grooten tegenstand, dien zij van alle zijden wekte.

En de liberale regeering staat machteloos. Zij beschikt wel over een geweldige meerderheid in het Lagerhuis, maar het Hoogerhuis bezit een even groote conservatieve meerderheid, terwijl elke verkiezing het bewijs levert, dat de conservatieve stroom met volle kracht in zijn bedding is teruggekeerd.

Een strijd tegen het Hoogerhuis? Deze liberale regeering denkt er zoo min ernstig aan als vroegere liberale regeeringen, die zich in een gelijkmatige situatie bevonden, zooals b.v. Gladstone, die in 1894 de kroning van zijn levenswerk „Home rule" (zelfbestuur) voor Ierland zag schipbreuk lijden op het verzet van het Hoogerhuis. De liberale regeering denkt er niet aan, wijl zij zeer goed weet, dat het Hoogerhuis een onmisbare peiler is voor de politieke macht der bourgeoisie, ja zelfs een onmisbaar instituut voor het behoud der tegenwoordige parlementaire instellingen, van wier behoud het bestaan der liberalen als partij weer afhangt. Zeker: steunende op een Lagerhuis, dat werkelijk heel het Engelsche volk vertegenwoordigde, na invoering van algemeen kiesrecht dus voor mannen en vrouwen en met als strijddoel een voor de arbeidersklasse gewichtige hervorming, zou elke regeering het Hoogerhuis kunnen wegvegen, maar daaraan kan een liberale regeering, een regeering, die de bourgeoisie vertegenwoordigd evengoed als de conservatieven, niet denken.

Het radicalisme is ook in Engeland bankroet.

Een les voor de arbeiders en arbeidersleiders in Engeland, die zich van deze regeering en dit kabinet gouden bergen hebben beloofd. v. R.

Stokpaardjes. *)

Er is kort geleden een stuk verschenen dat niet binnen 't bereik der Nederlandsche arbeiders komt, maar voor hen veel leerzaams bevat dat wij hun gaarne onder de oogen zouden brengen. Wij bedoelen het rapport van een parlementaire kommissie, „aangesteld om onderzoek te doen naar, en te rapporteeren omtrent het bestaande stelsel van onderwijs van naturellen en gekleurden", door de Wetgevende Vergadering van de Kaapkolonie, een der Britsch-Zuidafrikaansche zelfbesturen. De kommissie was van zeer gemengde samenstelling, maar uit haar verslag spreekt op de hoofdpunten geen verschil van meening, hoewel 't gewoonte is daarvan, als 't aanwezig is, te doen blijken.

In landen zonder — of met een onbeteekenende — arbeidersbeweging, zooals de meeste koloniale landen, past de bourgeoisie minder op haar woorden dan hier in Europa. Zoo zijn we in de gelegenheid oprechte woorden te lezen over het doel van de zending. ‚Men begrijpt' zegt een der voornaamste organen der regeeringspartij, „dat het 't beste is de opvoeding van de naturel en de zending niet van elkaar te scheiden. Het karakter, het hart moet worden ontwikkeld, meer nog dan het brein als er ware beschaving zal zijn. En dan leeren werken, handenarbeid verrichten, daarop moet 't gemunt zijn. Dit wordt in 't rapport erkend en ook dringend aanbevolen, met de bijvoeging, dat er getracht moet worden opleiding in handenarbeid zelfbetalend te doen zijn. Maar dat gaat niet gemakkelik." Want de inboorling, die zijn weinige behoeften zeer gemakkelijk uit de opbrengst van zijn primitieven landbouw kan bevredigen, voelt niets voor dit soort onderwijs, dat bovendien „zelfbetalend" moet zijn, lees: dat hij zelf moet betalen. Hij wil wel graag leeren. Hij is zelfs gewillig, zegt het rapport, daarvoor een afzonderlijke belasting op te brengen, maar hij maakt zich, gaat het verder, illusie's over doel en resultaat van onderwijs.

„Er bestaat onder de naturellen een sterke begeerte voor opvoeding, die somtijds te wijten is aan een verkeerd denkbeeld van het doel en effekt van opvoeding, maar die op zichzelf natuurlik en redelik is." Om een juister begrip bij te brengen, is staatshulp noodig. Op de aangehaalde zin laat het dan ook volgen: „Het behoort het doel van het gouvernement te zijn om deze begeerte in de rechte richting te leiden." Welke deze rechte richting is, zagen wij De zendingssekretaris van 't voornaamste kerkgenootschap verklaarde 't ook zeer duidelijk voor de kommissie: „Als een algemeen beginsel heeft de naturel het recht om opgevoed te worden, een recht even gebiedend en onbetwistbaar als dat van een blanke. Laat hem dan opvoeding hebben zoveel als hij behoeft en nut uit put. In de praktiese toepassing behoort de naturel, zou ik menen, een opvoeding te genieten, *niet* dezelfde als of gelijk aan die van de blanke, maar welke ingericht is naar zijn biezondere omstandigheden en behoeften." Dit laatste meent de dominee natuurlijk niet; een zendeling — dat hoort soms bij zijn beroep — huichelt zelfs wel eens waar het niet noodig is De Kaffer en de Bastaard hebben er geen behoefte aan geschikter te worden gemaakt voor uitbuitingsmateriaal. Hun bijzondere omstandigheden maken hen niet onvatbaar voor gewoon onderwijs, zegt de kommissie: „Uw komitee vindt dat de mening, dat de naturel niet in staat is om op de gewone wijze verder dan een zeker punt te ontwikkelen, niet gestaafd wordt door feiten, en dat enige bepaalde bewering omtrent de bevoegdheid of grenzen van het naturelleverstand voor het tegenwoordige beschouwd moet worden als een afleiding van onvoldoende getuigenis".

Niettemin zet zij in haar verslag: „Er werd algemeen erkend door de getuigen, dat opvoeding het effekt heeft van de naturel verstandiger, beschaafder en meer royaal te maken, en dat het zijn behoeften vermeerdert. Er werd ook door velen, doch niet zo algemeen, erkend, dat opvoeding de naturel meer zedelik en arbeidzamer maakt. Uw komitee kan echter geen getuigenis vinden ten bewijs van de theorie, dat opvoeding de strekking heeft om tot misdaad aanleiding te geven. Uw komitee beweert, dat de voornaamste oogmerken van naturellenopvoeding de ontwikkeling van het verstand, de vorming van het karakter en vooral de bevordering van arbeidzaamheid behoren te zijn en dat, indien deze oogmerken in 't oog gehouden worden en niets gedaan wordt om ontwikkeling op onnatuurlike wijze te forceren, de opvoeding van de naturellen tot voordeel van het land strekken". Indien aan 't verlangen der inboorlingen naar kennis werd voldaan, ware dit „de ontwikkeling forceeren." Hier alleen bestond een klein meeningsverschil. Eén lid meende dat hooger onderwijs voor inlanders geheel moest zijn uitgesloten, de overigen meenden dat het voldoende was het niet te bevorderen. De ondervinding leert, zegt 't verslag, dat enkele zwarten naar Amerikaansche universiteiten gaan, en terugkeerend, volksleiders worden. Dit is niet wenschelijk. Als zij hooger onderwijs verlangen — men zorge dat 't uitzondering blijft — geve men hun wat.

Honderd- en duizendmaal wordt er op gedrukt dat de leerling afgericht moet worden tot arbeider. Dit weten de koloniale specialiteiten van alle landen. Bij de behandeling van de Indische begrooting, 5 Nov. j. l., bestreed de vrijz.-dem. heer v. Deventer op dien grond de heerendiensten: „Het is niet opvoedkundig om van inlanders, zoodra men met hen in aanraking komt, te vergen, dat zij voor niet zullen werken. In het algemeen is de Oosterling in zijn primitieve maatschappij, waar de natuur hem in allerlei opzicht te gemoet komt, geneigd het leven van den gemakkelijken kant op te nemen. Wij moeten hem leeren, dat hij door te arbeiden en door daarvoor een behoorlijk loon te verdienen zijn levensgeluk kan verhoogen en zijn levenslot kan verbeteren." — Welk middel bezit nu 't kapitalisme om dit onderwijs doeltreffend te maken? Industrie-onderwijs alleen, helpt niet. De aldus opgevoede gaat niet vanzelf naar een werkgever met 't vriendelijk verzoek hem uit te buiten. Welk middel dan? Men kan geldbelastingen heffen: geld kan de inboorling niet verbouwen. Men kan door expedities zijn land verwoesten. En eindelijk: men kan hem kerstenen. Liefst vereenigt men deze drie middelen, dàar zoowel als in „onze" Koloniën. Het kommissieverslag noemt om begrijpelijke redenen alleen het laatste. Het onderwijs moet worden overgedragen aan de zending. Hiervoor wordt een uitgewerkt schema aan de hand gedaan. Er moet vooral niet worden voldaan aan den wensch der inboorlingen om invloed te oefenen op 't onderwijs hunner kinderen. Men raadplege voor den vorm af en toe aanzienlijke inlanders. Overigens zal het wel voldoende zijn dat „beambten, die in de opvoeding der naturellen betrokken zijn, bij voortduring zich intiem en vriendschappelik gedragen."

Men zal het geld dat de inlanders dáárvoor willen betalen, van hen nemen, onder voorwendsel, dat zij er kennis voor terug krijgen. Men zal hun kinderen in de scholen lokken en ze dan op hun eigen kosten africhten voor den kapitalistischen arbeid.

Het heeft waarde dit te onthouden voor den Nederlandschen arbeider, die nog pas door zijn parlementairen vertegenwoordiger de zending tegenover 't militarisme kon hooren aanbevelen 't Deed aangenaam aan, zouden we haast zeggen, daarna van een burgerlijk afgevaardigde te vernemen dat de zendelingen 't daarmee niet eens zijn, maar hun „arbeid" zeer gaarne met „militaire hulp" verrichten, daar deze hun taak vergemakkelijkt. En omgekeerd, natuurlijk. Zie de bekende plaat van Hahn. Iederen christen-socialist zei aanbevolen die aan den wand boven zijn bed te hangen.

(*Wordt vervolgd*) H. C.

*) De lezer gelieve er op te letten, dat de aanhalingen in dit artikel natuurlijk onveranderd zijn gebleven, en dus wat Zuid-Afrika betreft, in de nieuwe spelling zijn geschreven.

Het stuk, tijdens de behandeling van de Begrooting van Koloniën geschreven, moest wegens overvloed van copie blijven liggen.

Ingezonden.

Waarde redactie.

Ik ben verheugd, zeer verheugd door het lezen van uw blad van 5 dezer en het daarin staande antwoord van van pgt. Gorter aan pgt. Troelstra. Niet omdat ik het zoo prettig vind, dat twee eminente mannen onzer partij in botsing komen, maar omdat deze botsing mij de overtuiging heeft geschonken, dat mijn mede-arbeiders die denken zooals ik vroeger dacht, nu wel tot ander inzicht zullen zijn gekomen,

Wat toch is het geval. Ik heb jaren geleefd in het geloof, dat die steile Marxisten niets anders waren dan een stelletje onruststokers, critikasters, menschen vol bedilzucht, ja ik beschouwde ze als ware hatelingen, wier eenig streven was de partij uiteen te rukken; en ik moet bekennen, dat ik tevens alles wat van den anderen kant kwam, volkomen in orde vond. Hoe daar ook werd opgetreden, ik kon mij er best mee vereenigen.

Sedert eenigen tijd echter las ik af en toe „De Tribune", waarop mijn vrouw geabonneerd was, en hoewel er artikelen in voorkwamen, waarin een vreeselijk heftige critiek werd geoefend op vooraanstaande partijgenooten, wat mij ten zeerste ergerde (de heftigheid der critiek namelijk), vond ik den verderen inhoud van dien aard, dat ik het blad, naast ons partijblad, geregeld ging lezen. Langzamerhand kwam een kentering in mijn denken. Er was nog slechts een flinke stoot noodig om mij te overtuigen, dat onze partij niet op den goeden weg was, dat we zoo geen aantrekkingskracht op den onbewusten arbeider kunnen uitoefenen, en die stoot kwam, toen ds. Bakker in een cursusvergadering met Wijnkoop over „Proletarische Moraal" ons een proefje leverde van *zijn* socialisme, het socialisme van de zg. revisionistische strooming in onze partij. 't Lijkt wel of Troelstra dien avond achter de deur gestaan heeft, want Bakker haalde ook al een fabrikantenkind uit het water en sprak ook over plichten tegenover de algeheele menschheid boven de plichten jegens de eigen klasse.

Ik ben voorgoed genezen en zou partijgenooten niet-lezers van „De Tribune" willen zeggen: bedenkt het wel dat het toch niet aangaat te veroordeelen wat ge niet kent, zooals ik eertijds deed, en zulks alleen op grond van wat „Het Volk" en andere bladen erover zeggen.

Redactie, gij zoudt uwerzijds ongetwijfeld er toe kunnen medewerken dat „De Tribune" nog beter ingang vond, door onnoodige scherpte in de artikelen te vermijden en in den geest van het b.g. artikel van Gorter de onderwerpen te behandelen; zoo zuiver en klaar mogelijk, maar geheel vrij van onaangename uitingen aan het adres van personen. Het gaat immers om de *zaken* en *niet om de personen*. Dan zullen we nog veel bereiken.

Groetend, H. H. Jr.

Naschrift van de Redactie. Wij hebben bovenstaand stukje geplaatst, óók om sommige ongeloovige Thomassen te laten zien, dat het werken met De Tribune werkt, maar *voornamelijk* om een andere reden, en wel om de laatste alinea, waaruit blijkt, dat er bij onzen nieuwen vriend evenals bij andere arbeiders-lezers en medestanders van De Tribune nog een klein misverstand bestaat. Ongetwijfeld doet de Redaktie al haar best onnoodige scherpte in de artikelen te vermijden. Ongetwijfeld zal haar dit een enkele maal mislukken. Het komt er evenwel op aan, ons socialistisch inzicht, zooals dat in het program van de S. D. A. P. en in de Internationale belichaamd is, op zich zelf uiteen te zetten, maar òòk het tegen *aanvallen* en *verkeerde voorstellingen* van wien ook, zonder aanziens des persoons, te verdedigen. Dat heeft bijv. ook Gorter in zijn Antwoord aan Lohman en Troelstra gedaan; hij heeft zich daarbij, in het belang van de duidelijkheid der zaak, en ondanks wat H. H. Jr. daarvan zegt, natuurlijk niet van al of niet aangename uitingen ran het adres van personen kunnen noch mogen onthouden.

Zòò staat het ook met ons, Redaktie. Het gaat er bij ons van den beginne af om, en zeker nu bij de verkiezingen de arbeiders meer dan in rustiger tijden naar de S. D. A. P. zien, zoo duidelijk en zakelijk mogelijk het socialistiche program en de sociaaldemokratische praktijk van de Partij voor hen duidelijk te maken. Het gaat bij ons natuurlijk geenszins om personen. Maar wanneer personen of organen, in of buiten de S. D. A. P. het beginsel-program van de Sociaaldemokratische Arbeiders-Partij of de Internationale direkt, of over ons blad en over onze medestanders heen *aanvallen*, dàn hebben zij 't zichzelf te wijten, wanneer niet alleen de zaak door ons verdedigd wordt, maar hun personen daarbij in het gedrang komen. Overigens houden wij ons natuurlijk, zooals ook onze nieuwe vriend dat wenscht, vrij van onaangename uitingen aan het adres van personen.

Boekaankondiging.

De Nieuwe Tijd.

Thans het November-nummer. Wederom vangt het aan met *Gedichten* van Bonn. Wederom treffen wij er een aantal vervolg-artikelen aan: Van der Goes over *Verbruiksbelastingen*, Spiekman over den *Vrouwenarbeid*, Pannekoek over den *Partijdag in Neurenberg* en Saks over de *Krisis*. Op Van der Goes' leerzame historische studie zullen wij in „De Tribune" nog wel eens terugkomen gelijk wij thans op Saks' artikelen in ons blad nader ingaan. Pannekoek behandelt de Meiviering en de Jeugd-Organisatie, waarvan vooral het eerste onderwerp voor vak-arbeiders van groote beteekenis is. Van Schie bespreekt in „*De Dood van het Historisch Materialisme*", wat Nederland's officiëele historicus Prof. Blok in *Onze Eeuw* over het „verdwijnen" van onze leer weet te zeggen, terwijl R. N. Roland Holst en Frans Coenen een polemiek voeren over „*De Tentoonstelling van Kunst aan het Volk*". Merkwaardig hierin zijn niet zoozeer de ons reeds uit een vroegere Nieuwe Tijd bekende, en ook wel in „De Tribune" — hoewel niet zòò duidelijk — verdedigde ideeën over kunst en proletariaat van R. N. R. H., als wel de volkomen duidelijke voorstelling, die Frans Coenen ons van zijn standpunt omtrent de ontwikkeling van proletarische kunst geeft. Merkwaardig hierom, wijl ze overeenstemt met de voorstelling die het rivisionisme heeft van onze heele ontwikkeling naar het Socialisme. Alleen Frans Coenen heeft niet de pretentie, wat hij ook dienen moge met zijn theorie en de daarop gevestigde praktijk, hiermede den strijd van het proletariaat te kunnen dienen. Zòòver zijn de revisionisten nog niet.

Advertentiën.

P. - O. - V.

D. J. WIJNKOOP spreekt ZONDAGMORGEN 13 Dec., 10 uur v.m. in FRASCATI,

over:

PROLETARISCHE MORAAL.